

Antwoorden Oefenvragen

VWO

Examenjaar 2025-2026

Inhoudsopgave

Inhoudsopgave	2
1. Vaardigheden (domein A)	5
1.1 Informatievaardigheden	5
1.2 Concept contextbenadering	5
1. MAW VWO 2023, tijdvak 2, vraag 9	5
1.3 Onderzoeksvaardigheden	7
2. MAW VWO 2025, tijdvak 2, vraag 6	7
3. MAW VWO 2024, tijdvak 1, vraag 9	9
4. MAW VWO 2021, tijdvak 3, vraag 8	10
5. MAW VWO 2024, tijdvak 1, vraag 10	11
6. MAW VWO 2023, tijdvak 2, vraag 5	12
2. Vorming (domein B)	14
2.1 Socialisatie	14
7. MAW VWO 2025, tijdvak 1, vraag 15	14
8. MAW VWO 2025, tijdvak 1, vraag 14	16
2.2 Politieke socialisatie	17
9. MAW VWO 2021, tijdvak 3, vraag 22	17
10. MAW VWO 2021, tijdvak 3, vraag 4	18
2.3 Visies vanuit paradigma's op (politieke) socialisatie	18
3. Verhouding (domein C)	19
3.1 Verhoudingen: nationaal en internationaal	19
11. MAW VWO 2023, tijdvak 2, vraag 10	19
12. MAW VWO 2021, tijdvak 3, vraag 24	21
13. MAW VWO 2022, tijdvak 1, vraag 20	22
3.2 Macht en gezag	23
14. MAW VWO 2024, tijdvak 2, vraag 16	23
15. MAW VWO 2021, tijdvak 2, vraag 17	24
3.3 Internationale conflicten en internationale samenwerking	26
16. MAW VWO 2025, tijdvak 1, vraag 4	26
17. MAW VWO 2025, tijdvak 1, vraag 5	28

18.	MAW VWO 2025, tijdvak 1, vraag 21	30
3.4	Machtsverhoudingen binnen een specifieke context	31
19.	MAW VWO 2021, tijdvak 3, vraag 11	31
3.5	Overheidsbeleid ten aanzien van het buitenland	32
20.	MAW VWO pilot 2019, tijdvak 2, vraag 19	32
21.	MAW VWO 2024, tijdvak 1, vraag 14	33
22.	MAW VWO 2021, tijdvak 2, vraag 8	34
23.	MAW VWO pilot 2019, tijdvak 2, vraag 18	35
4.	Binding (domein D)	36
4.1	Sociale cohesie: mate van binding	36
24.	MAW VWO pilot 2019, tijdvak 2, vraag 1	36
25.	MAW VWO 2025, tijdvak 1, vraag 25	37
26.	MAW VWO 2021, tijdvak 3, vraag 25	39
27.	MAW VWO 2024, tijdvak 2, vraag 3	40
4.2	Politieke instituties en representatie/representativiteit	41
28.	MAW VWO 2025, tijdvak 1, vraag 24	41
29.	MAW VWO 2022, tijdvak 2, vraag 27	42
4.3	Voorbeeld binnen een specifieke context van effecten van ontwikkelingen op politieke bindingen in een samenleving	43
30.	MAW VWO 2017, tijdvak 2, vraag 27	43
31.	MAW VWO pilot 2017, tijdvak 1, vraag 14	44
32.	MAW VWO pilot 2017, tijdvak 1, vraag 15	46
4.4	Voorbeeld binnen een specifieke context dat van invloed is op affectieve bindingen in de samenleving	47
33.	MAW VWO 2022, tijdvak 2, vraag 16	47
34.	MAW VWO 2021, tijdvak 1, vraag 8	48
4.5	Overheidsbeleid en standpunten van politieke partijen	48
5.	Verandering (domein E)	49
5.1	Veranderingsprocessen rationalisering, individualisering en institutionalisering	49
35.	MAW VWO 2021, tijdvak 2, vraag 1	49
36.	MAW VWO 2024, tijdvak 1, vraag 17	51
5.2	Veranderingsprocessen staatsvorming, democratisering en globalisering	53

37.	MAW VWO pilot 2019, tijdvak 2, vraag 7	53
38.	MAW VWO 2023, tijdvak 1, vraag 1	55
5.3	Effecten van veranderingen binnen een specifieke context op andere maatschappelijke vraagstukken	57
39.	MAW VWO 2025, tijdvak 2, vraag 8	57
40.	MAW VWO pilot 2016, tijdvak 1, vraag 19	58
5.4	Standpunten van aanhangers van politieke stromingen over vraagstukken die samenhangen met veranderingsprocessen	59

1. Vaardigheden

1.1 Informatievaardigheden

1.2 Concept contextbenadering

1. MAW VWO 2023, tijdvak 2, vraag 9

Oefenvraag examen 2023 tijdvak 2 – vraag 9

Tekst 2: Wetten van Indië

(...) 'De Wetten van Indië is een boek dat de Spanjaarden geschreven hebben om de Nieuwe Wereld te koloniseren', zegt [stedenbouwer James] Rojas. 'Het is relevant voor Los Angeles omdat het L.A. heeft gemaakt tot wat het nu is.' Het boek is in 1573 uitgegeven door koning Phillip II en wordt beschouwd als het

eerste stedenbouwkundige handboek dat Amerika heeft bereikt. (...) Rojas zegt dat, vergeleken met de Nederlanders en de Engelsen, de Spanjaarden een heel andere filosofie hadden over het doel en ontwerp van de kolonisatie. 'De Nederlanders focusten meer op grondstoffen en havens en de Engelsen hadden een heel andere aanpak', zegt hij, 'maar de Spanjaarden probeerden de Nieuwe Wereld echt op een stedelijke manier te veroveren.' (...) 'De Wetten van Indië geeft zelfs het patroon van de straten aan', zegt Rojas. Rojas noemt de situering van de eerste huizenblokken als een toonaangevend voorbeeld van hoe het Spaanse stratenplan meer in lijn met de natuur werd ontworpen. Het Spaanse stratenplan was anders dan die van andere wereldmachten en dan de door de VS ontworpen stratenplannen, die spoedig zouden volgen. 'De Spanjaarden wilden windtunnels creëren, ze wilden meer schaduw en meer straten die geschikt waren voor voetgangers', zegt Rojas. Dat waren niet de topprioriteiten van de recent (...) gestichte Verenigde Staten.

'De gedachte was', zegt Rojas, 'we gaan deze ruimte opdelen, we gaan vastgoed verkopen en we willen haast maken. We maken ons niet druk om de wandelmogelijkheden.' Nou, dat klinkt in ieder geval als L.A.

Bron: KCET.org, 2012

Gebruik tekst 2.

Er kunnen vier sociaalwetenschappelijke paradigma's worden onderscheiden. Twee daarvan zijn het functionalisme-paradigma en het sociaalconstructivisme-paradigma.

Beredeneer vanuit een **ander** paradigma dat de stadsbesturen van de nieuwe Verenigde Staten hebben bijgedragen aan het schaduwtekort in Los Angeles. Gebruik in je redenering de naam en een kenmerk van het gekozen paradigma en informatie uit tekst 2 om het gekozen kenmerk te illustreren.

Maximumscore 2 punten

Het juiste antwoord is:

Een juist antwoord bevat:

- Het rationele actor-paradigma of het conflict-paradigma en informatie uit tekst 2 om een kenmerk van het gekozen paradigma te illustreren.
- Een redenering dat de stadsbesturen van de nieuwe Verenigde Staten hebben bijgedragen aan het schaduwtekort in Los Angeles, met het gekozen kenmerk van het rationele actor-paradigma of het conflict-paradigma.

Voorbeeld van een juist antwoord:

- Dat de stadsbesturen van de nieuwe Verenigde Staten hebben bijgedragen aan het schaduwtekort in Los Angeles kan worden beredeneerd vanuit het rationele actor-paradigma. In tekst 2 staat dat de stadsbesturen van de nieuwe Verenigde Staten prioriteit gaven aan heel snel grond verkopen boven de omstandigheden voor voetgangers op straat.
- Dat wil zeggen dat deze stadsbesturen een rationale afweging hebben gemaakt tussen de baten van de snelle grondverkoop en de kosten van verslechterende omstandigheden voor voetgangers op straat, zoals minder verkoeling door schaduw. Dus hebben de stadsbesturen van de nieuwe Verenigde Staten bijgedragen aan het schaduwtekort in Los Angeles.

Of

- Dat de stadsbesturen van de nieuwe Verenigde Staten hebben bijgedragen aan het schaduwtekort in Los Angeles kan worden beredeneerd vanuit het conflict-paradigma. In tekst 2 staat dat de stadsbesturen van de nieuwe Verenigde Staten prioriteit gaven aan heel snel grond verkopen boven de omstandigheden voor voetgangers op straat.
- Daaruit blijkt ongelijkheid tussen de stadsbesturen en de mensen op straat. De stadsbesturen beschikten namelijk over economische en politieke hulpbronnen om het stratenplan te veranderen. Dus hebben de stadsbesturen van de nieuwe Verenigde Staten bijgedragen aan het schaduwtekort in Los Angeles.

1.3 Onderzoeksvaardigheden

2. MAW VWO 2025, tijdvak 2, vraag 6

Oefenvraag examen 2025 tijdvak 2 – vraag 6

Inleiding

Er is de laatste jaren veel aandacht voor de invloed van sociale media op het welzijn van jongeren. Een team onderzoekers van de Universiteit van Amsterdam heeft tussen 2019 en 2021 onderzoek gedaan naar de invloed die Nederlandse jongeren ervaren van sociale media. Deze opgave gaat over dat onderzoek.

Tekst 2: De plussen en minnen van social media

In januari 2023 hebben we 480 jongeren uit heel Nederland online geïnterviewd. Twee weken later hebben ze online een vragenlijst ingevuld over hun social mediagebruik. Onder 'social media' verstaan we: online platforms waarop je informatie kan uitwisselen, zoals TikTok, Instagram, Snapchat, WhatsApp, YouTube, en Discord. Maar bijvoorbeeld niet Netflix en Spotify.

De jongeren waren bij aanvang van het onderzoek 14 t/m 17 jaar oud. We hebben ons gericht op deze leeftijdsgroep omdat dit een belangrijke levensfase is waarin jongeren cruciale fysieke, emotionele en sociale ontwikkelingen doormaken die een grote invloed kunnen hebben op hun welzijn.

bron: A. van der Wal e.a., 2023

Gebruik tekst 2. In tekst 2 beschrijven de onderzoekers dat ze voor de dataverzameling twee onderzoeksmethoden hebben gebruikt: enquêtes en interviews.

- Noem een voordeel van het gebruik van de onderzoeksmethode enquête.
- Noem een voordeel van het gebruik van de onderzoeksmethode interview.
- Beredeneer dat beide onderzoeksmethoden elkaar aanvullen in dit onderzoek. Gebruik in je redenering per onderzoeksmethode het gekozen voordeel en informatie uit tekst 2.

Maximumscore 3 punten

Het juiste antwoord is:

Een juist antwoord bevat:

- het noemen van groot aantal / representatief / standaardisering als voordeel van enquêteren
- het noemen van nuance / diepte / doorvragen als voordeel van interviews
- een redenering dat beide onderzoeksmethoden elkaar in dit onderzoek aanvullen, met per gekozen voordeel een toepassing en informatie uit tekst 2

Voorbeeld van een juist antwoord:

- Enquêteren heeft als voordeel dat aan de hand van een (gestandaardiseerde) vragenlijst een groot aantal respondenten gemakkelijk over dezelfde zaken bevestigd kan worden.
- Interviewen heeft als voordeel dat de onderzoekers respondenten kunnen doorvragen naar hun situatie.
- In tekst 2 staat dat 480 jongeren een online vragenlijst kregen over hun sociale mediagebruik. En volgens tekst 2 raakt het onderzoek aan diverse factoren, namelijk cruciale fysieke, emotionele en sociale ontwikkelingen die jongeren doormaken die van persoon tot persoon heel erg kunnen verschillen. Door veel data en doorvragen te combineren krijgen de onderzoekers een breed beeld over de invloed van het gebruik van sociale media op het welzijn van jongeren / kunnen de onderzoekers achterhalen welke factoren bij die jongeren een rol spelen.

3. MAW VWO 2024, tijdvak 1, vraag 9

Oefenvraag examen 2024 tijdvak 1 – vraag 9

In tekst 3 [*niet nodig om de vraag te beantwoorden*] staat dat de onderzoekers zowel gesloten vragen als open vragen in hun enquête hebben gebruikt om onderzoeksgegevens te verzamelen. Enquêteren met open vragen heeft kenmerken van interviewen.

- Noem een voordeel van het afnemen van gesloten enquêtes ten opzichte van het afnemen van open interviews.
- Noem een voordeel van het afnemen van open interviews ten opzichte van het afnemen van gesloten enquêtes.

Maximumscore 2 punten

Het juiste antwoord is:

Een juist antwoord bevat:

- een voordeel van het afnemen van gesloten enquêtes ten opzichte van open interviews, bijvoorbeeld: grotere aantallen, anoniemer, objectiever, representatiever, meer gestandaardiseerd
- een voordeel van het afnemen van open interviews ten opzichte van gesloten enquêtes, bijvoorbeeld: persoonlijker, genuanceerder, dieper

Voorbeeld van een juist antwoord:

- Een voordeel van het afnemen van gesloten enquêtes ten opzichte van het afnemen van open interviews is dat gesloten enquêtes kunnen worden afgenomen bij grotere aantallen respondenten.
- Een voordeel van het afnemen van open interviews ten opzichte van het afnemen van gesloten enquêtes is dat bij open interviews kan worden doorgevraagd.

4. MAW VWO 2021, tijdvak 3, vraag 8

Oefenvraag examen 2021 tijdvak 3 – vraag 8

Stel dat je voor een onderzoek naar politieke strijdpunten met verschillende soorten vragenlijsten werkt. Eerst probeer je respondenten te werven voor het beantwoorden van een online vragenlijst. Voor mensen die de online vragenlijst niet kunnen of willen beantwoorden, gebruik je vervolgens een telefonische vragenlijst.

Leg uit dat het werken met verschillende soorten vragenlijsten de representativiteit van het onderzoek kan vergroten. Gebruik in je uitleg een omschrijving van het begrip representativiteit.

Maximumscore 1 punt

Het juiste antwoord is:

- Een juist antwoord bevat een uitleg dat het werken met verschillende soorten vragenlijsten de representativiteit kan vergroten, met een toepassing van het begrip representativiteit.

Voorbeeld van een juist antwoord:

- Door verschillende soorten vragenlijsten te gebruiken, wordt de kans groter dat meer (verschillende) personen uit de onderzoekspopulatie kunnen of zullen deelnemen aan het onderzoek. Hoe meer (verschillende) personen uit de onderzoekspopulatie deelnemen aan het onderzoek, hoe groter de kans dat de steekproef een juiste afspiegeling (dwarsdoorsnede) is van de totale onderzoekspopulatie en daardoor representatief is.

5. MAW VWO 2024, tijdvak 1, vraag 10

Oefenvraag examen 2024 tijdvak 1 – vraag 10

Tekst 3: Dataverzameling en respondenten

Er zijn gegevens verzameld in april en mei 2017 via een online vragenlijst met zowel gesloten als open vragen onder alle Takecarebnb hosts en gasten¹). (...). In totaal hebben 53 vluchtelingen (68%) en 51 hosts (68%) gereageerd. (...) De meeste vluchtelingen en hosts waren relatief hoog opgeleid: 79% van de vluchtelingen en 82% van de hosts zijn afgestudeerd in het hoger beroepsonderwijs of aan de universiteit. Wat betreft etniciteit en religie was 90% van de vluchtelingen Syrisch (in vergelijking, ongeveer de helft van de vluchtelingen binnen de Nederlandse populatie is Syrisch (CBS, 2017) en 62% was moslim, terwijl 96% van de hosts Nederlands was en geen van hen moslim. (...)

bron: Van Dijk, Knappert, Muis & Alkhaled, 2022

noot 1 hosts en gasten = mensen uit het gastgezin en vluchtelingen met verblijfsvergunning (statushouders)

Gebruik tekst 3. De onderzoekers concluderen dat de resultaten van het onderzoek uiteindelijk laten zien dat een tijdelijk verblijf van statushouders bij gastgezinnen via Takecarebnb heeft bijgedragen aan de integratie van statushouders.

Bekritiseer de generaliseerbaarheid van deze conclusie op basis van de steekproef. Gebruik in je bekritisering de eis van generaliseerbaarheid en informatie uit tekst 3 om de eis van generaliseerbaarheid te illustreren.

Maximumscore 2 punten

Het juiste antwoord is:

Een juist antwoord bevat:

- informatie uit tekst 3 om de eis van generaliseerbaarheid te illustreren
- een bekritisering van de conclusie van het onderzoek op basis van de steekproef, met een toepassing van de eis van generaliseerbaarheid

Voorbeeld van een juist antwoord:

- Volgens tekst 3 is in het onderzoek 90% van de statushouders Syrisch en is 50% van de gehele Nederlandse populatie van statushouders Syrisch (r. 13-17).
- Dat wil zeggen dat het niet duidelijk is of de resultaten hetzelfde zouden zijn als een ander deel van de populatie, zoals een steekproef met meer statushouders van een andere afkomst, mee had gedaan aan het onderzoek naar de logeerregeling. Dus is op basis van deze dataverzameling de generaliseerbaarheid van de conclusie betwifelbaar.

6. MAW VWO 2023, tijdvak 2, vraag 5

Oefenvraag examen 2023 tijdvak 2 – vraag 5

Inleiding

Met gezondheidsapps op smartphones en horloges, zoals stappentellers en calorieëntellers, kunnen mensen tegenwoordig bijhouden hoeveel zij bewegen of eten. Het digitaal meten van eigen gedrag wordt self-tracking genoemd.

Cultuurwetenschapper De Boer heeft onderzoek gedaan naar self-tracking, met name in relatie tot de gezondheid van vrouwen. Deze opgave gaat over self-tracking in het alledaagse leven, zoals beschreven door De Boer.

Stel dat je een onderzoek wilt doen naar het effect van het gebruik van technologie voor self-tracking op de identiteit van mensen die sporten. Je onderzoeksvraag is: 'In hoeverre draagt self-tracking bij aan de sportieve identiteit van mensen die sporten?' Hiervoor wil je twee keer dezelfde vragenlijst afnemen onder mensen die sporten: voor en na een periode van een half jaar waarin een deel van hen gesport heeft met het gebruik van technologie voor self-tracking en een deel van hen zonder.

- Beargumenteer dat je met deze onderzoeksopzet een causaal verband wilt onderzoeken. Gebruik in je argumentatie een toepassing van het begrip causaliteit.
- Formuleer een enquêtevraag om de mate van verandering in de identiteit van mensen die sporten te meten. *Je mag het woord identiteit **niet** gebruiken in je enquêtevraag.*
- Leg uit dat je met het afnemen van deze enquêtevraag de identiteit van mensen die sporten onderzoekt. Gebruik in je uitleg de omschrijving van het kernconcept identiteit.

Maximumscore 3 punten

Het juiste antwoord is:

Een juist antwoord bevat:

- Een argumentatie dat je met deze onderzoeksopzet een causaal verband wilt onderzoeken, met een toepassing van causaliteit.
- Een formulering van een meetbare en eenduidige enquêtevraag (zonder het woord identiteit) om het effect van self-tracking op de identiteit van mensen die sporten te meten.
- Een uitleg dat de geformuleerde enquêtevraag de identiteit van mensen die sporten onderzoekt, met een toepassing van de omschrijving van het kernconcept identiteit.

Voorbeeld van een juist antwoord:

- Met het onderzoek naar de mate waarin self-tracking bijdraagt aan de sportieve identiteit van mensen die sporten wil ik self-tracking onderzoeken als oorzaak voor verandering in de sportieve identiteit van mensen die sporten, namelijk voorafgaand aan het gebruik van technologie voor self-tracking en na een half jaar. Dus wil ik met deze onderzoeksopzet een causaal verband onderzoeken.
- (enquêtevraag) In welke mate ziet u zichzelf als een sportief persoon?
- Met afnemen van deze enquêtevraag kan de sportieve identiteit van mensen die sporten worden onderzocht, omdat met deze vraag gemeten kan worden in welke mate sportiviteit deel uitmaakt van het beeld dat de respondent van zichzelf heeft.

2. Vorming

2.1 Socialisatie

7. MAW VWO 2025, tijdvak 1, vraag 15

Oefenvraag examen 2025 tijdvak 1 – vraag 15

Tekst 4: Menselijker

(...) [Toen] ik vanochtend mijn tanden poetste, kreeg ik een paar subtiele wenken van de fabriek waar die borstel was gemaakt. Om de dertig seconden stopte het motortje een kort ogenblik. Het is de bedoeling dat ik de borstel dan verplaats naar een ander deel van mijn gebit, om te voorkomen dat ik te lang op één gedeelte boen, en andere gedeelten oversla. 'Ja, ja,' mompel ik dan tegen mijn tandenborstel, 'rustig maar'. En ik beseft dat ik eigenlijk ook zo iemand ben. Iemand die van zichzelf denkt dat hij rationeel handelt, maar toch ook vatbaar is voor de 'magischmythische fantasieën' die de wereld van de objecten oproept. Die term is van de antropoloog Jozada Verrips, die signaleert dat door de technische vooruitgang 'het onderscheid tussen mensen en dingen steeds kleiner wordt'. (...) Zeker als die dingen steeds meer kunnen, en zeker als een groot aantal mensen 'niet het flauwste benul' heeft van de werking van die dingen.

bron: W. Oosterbaan, 2021

Gebruik tekst 4. Er zijn drie vormen van socialisatie: primaire, secundaire en tertiaire socialisatie.

Leg uit welke vorm van socialisatie te herkennen is in tekst 4, waarin Oosterbaan zijn tanden poetst met zijn elektrische tandenborstel. Gebruik in je uitleg:

- een vorm van socialisatie, een omschrijving daarvan en informatie uit tekst 4;
- de omschrijving van het kernconcept socialisatie en informatie uit tekst 4.

Maximumscore 2 punten

Het juiste antwoord is:

Een juist antwoord bevat een uitleg dat tertiaire socialisatie te herkennen is in tekst 4, waarin Oosterbaan zijn tanden poetst met zijn elektrische tandenborstel, met:

- een toepassing van de omschrijving van het kernconcept socialisatie en informatie uit tekst 4
- een toepassing van tertiaire socialisatie en informatie uit tekst 4

Voorbeeld van een juist antwoord:

- Oosterbaan weet dat zijn tandenborstel 'wil' dat hij overal poetst. Die norm is erin geprogrammeerd door de fabriek. De elektrische tandenborstel is zo ontworpen dat deze probeert die norm over te dragen op de poetser via het mechaniekje van de motor in de tandenborstel. In die overdracht van normen is socialisatie te herkennen.

- Oosterbaan heeft geen persoonlijke band met (de ontwerpers van) de fabriek. Dus is sprake is van tertiaire socialisatie wanneer hij zijn tanden poetst met zijn elektrische tandenborstel.

Opmerking

Als het antwoord geen uitleg bevat, kan maximaal 1 scorepunt worden toegekend.

8. MAW VWO 2025, tijdvak 1, vraag 14

Oefenvraag examen 2025 tijdvak 1 – vraag 14

Tekst 3: Waarom dingen?

De Amerikaanse politicoloog Benedict Anderson is beroemd geworden door voor de natiestaat de term *imagined community* te gebruiken, een gemeenschap die alleen in de verbeelding bestaat, omdat de leden elkaar niet persoonlijk kennen. Maar, zegt [de Noorse archeoloog Bjørnar] Olson, de natiestaat is veel minder 'poreus en luchtig' dan die term impliceert. Zij is niet denkbaar zonder het 'harde werk' van talrijke niet-menselijke agenten: drukpersen, kranten, telefoonnetten, wegen, schepen, geologisch onderzoek, postkantoren, musea, postzegels, grenspalen, douaneposten, et cetera. En wapens, had Olson er nog aan toe kunnen voegen. Dingen geven stabiliteit, zegt Olson. 'Things make history slow'. We worden niet elke dag wakker in een wereld die compleet nieuw is, de dingen die ons omringen zijn er gewoon nog. De wekker, het bed, de badkamer, de keuken, de fiets, het fietspad naar kantoor, het bureau daar en de la met potloden en een nietmachine. En terwijl sociologen en antropologen erop zullen wijzen dat ze heus wel weten dat de mensen niet elke dag opnieuw hoeven te beginnen, dat ze kunnen voortborduren op taal, relaties, gewoontes, kortom op cultuur, betoogt Olson dat dat allemaal niet mogelijk zou zijn zonder huizen, straten, kabel en telefoons. (...)

bron: W. Oosterbaan, 2021

Gebruik tekst 3. Culturen kennen zowel materiële als immateriële aspecten. In tekst 3 staan voorbeelden van beide aspecten van cultuur.

Leg uit dat immateriële aspecten van cultuur gematerialiseerd kunnen zijn in dingen. Gebruik in je uitleg:

- de omschrijving van het kernconcept cultuur;
- een voorbeeld van een immaterieel aspect van cultuur uit tekst 3 en een voorbeeld van een bijpassend materieel aspect van cultuur uit tekst 3.

Maximumscore 2 punten

Het juiste antwoord is:

Een juist antwoord bevat:

- een voorbeeld van een immaterieel aspect van cultuur uit tekst 3 en een voorbeeld van een bijpassend materieel aspect van cultuur uit tekst 3
- een uitleg dat immateriële aspecten van cultuur gematerialiseerd kunnen zijn in dingen, met een toepassing van de omschrijving van het kernconcept cultuur

voorbeeld van een juist antwoord:

- In tekst 3 staat dat mensen dagelijks gebruikmaken van taal, wat een immaterieel aspect van cultuur is. Dat doen ze bijvoorbeeld via een telefoon, wat een materieel aspect van cultuur is.
- Uitdrukkingsvormen van mensen, zoals taal, kunnen gematerialiseerd zijn in dingen, zoals telefoons. Telefoneren is namelijk een uitdrukkingsvorm van taal die mensen als lid van de samenleving hebben verworven.

2.2 Politieke socialisatie

9. MAW VWO 2021, tijdvak 3, vraag 22

Oefenvraag examen 2021 tijdvak 3 – vraag 22

Leg uit dat politieke socialisatie invloed kan hebben op het stemgedrag van burgers.
Gebruik in je uitleg de omschrijving van het kernconcept politieke socialisatie.

Maximumscore 1 punt

Het juiste antwoord is:

- Een juist antwoord bevat een uitleg dat politieke socialisatie invloed kan hebben op het stemgedrag van burgers, met een toepassing van het kernconcept politieke socialisatie.

Voorbeeld van een juist antwoord:

- In onder andere de opvoeding kunnen burgers geleerd hebben welke politieke waarden belangrijk zijn. In het overdragen en verwerven van politiek relevante waarden is politieke socialisatie te herkennen. Welke politieke waarden een burger in de opvoeding verworven heeft kan vervolgens zijn politieke voorkeur en daarmee de politieke partij waarop gestemd wordt, beïnvloeden. Dus kan politieke socialisatie invloed hebben op het stemgedrag van burgers.

10. MAW VWO 2021, tijdvak 3, vraag 4

Oefenvraag examen 2021 tijdvak 3 – vraag 4

Leg uit dat politieke strijdpunten kunnen voortkomen uit ideologische verschillen.
Gebruik in je uitleg de omschrijving van het kernconcept ideologie.

Maximumscore 1 punt

Het juiste antwoord is:

- Een juist antwoord bevat een uitleg dat politieke strijdpunten kunnen voortkomen uit ideologische verschillen, met een toepassing van het kernconcept ideologie.

Voorbeeld van een juist antwoord:

- Verschillen in opvattingen over politieke strijdpunten kunnen gebaseerd zijn op verschillen in beginselen en denkbepelden over de meest wenselijke maatschappelijke en politieke verhoudingen. Dus kunnen politieke strijdpunten voortkomen uit ideologische verschillen.

2.3 Visies vanuit paradigma's op (politieke) socialisatie

-

3. Verhouding

3.1 Verhoudingen: nationaal en internationaal

1.1. MAW VWO 2023, tijdvak 2, vraag 10

Oefenvraag examen 2023 tijdvak 2 – vraag 10

Tekst 3

De politiek van de schaduw (...) Schaduw wordt vaak gezien als een luxevoorziening, rust biedend op binnenplaatsen en aan met bomen omzoomde boulevards, verkoeling en verduistering biedend aan villa's en glazen dozen. Maar nu dodelijke hittegolven van veertig graden gemeengoed worden, moeten we leren schaduw te zien als een publiek goed dat met iedereen wordt gedeeld. (...) Voor mensen die gevoelig zijn voor hittestress en uitputting – buitenarbeiders, ouderen, daklozen – kan dat het verschil betekenen tussen leven en dood. (...) Een paar jaar geleden heeft Los Angeles ingrijpende veranderingen doorgevoerd in het stedelijke beleidsplan, met de bedoeling om inwoners aan te moedigen om te gaan lopen, fietsen en vaker de bus en trein te nemen. Maar wanneer de inwoners van Los Angeles uit hun auto stappen, merken ze dat veel straten weinig bescherming bieden tegen de benauwende zonneschijn. Niet iedereen heeft het uithoudingsvermogen om in de hitte te wachten bij een bushalte zonder beschutting of het geld om een café met airconditioning in te vluchten. (...)

Bron: placesjournal.org, 2019

Inleiding

In het grootstedelijke gebied Los Angeles in de Verenigde Staten schijnt bijna het hele jaar door de zon en valt weinig regen. Door onder meer sociaalhistorische en politieke oorzaken heeft Los Angeles weinig schaduwplekken. Klimaatverandering zorgt er inmiddels voor dat Los Angeles steeds vaker te maken krijgt met extreme hitte, waardoor meer bewoners gezondheidsklachten krijgen.

Gebruik tekst 3.

Leg uit dat sociale ongelijkheid te herkennen is in het schaduwtekort tijdens hittegolven in Los Angeles. Gebruik in je uitleg de omschrijving van het kernconcept sociale ongelijkheid en **twee** voorbeelden uit tekst 3 om sociale ongelijkheid te illustreren.

Maximumscore 2 punten

Het juiste antwoord is:

Een juist antwoord bevat:

- Een toepassing van 'verschillen tussen mensen' uit de omschrijving van het kernconcept sociale ongelijkheid.
- Een uitleg dat in het schaduwtekort tijdens hittegolven in Los Angeles sociale ongelijkheid te herkennen is, met een toepassing van 'ongelijke verdeling van schaarse/hooggewaardeerde zaken' of 'ongelijke verdeling van behandeling' uit de omschrijving van het kernconcept sociale ongelijkheid.

Voorbeeld van een juist antwoord:

- In tekst 3 staat dat niet iedereen tijdens een hittegolf het geld heeft om bijvoorbeeld een café met airconditioning in te gaan, oftewel dat er sociaaleconomische verschillen te herkennen zijn tussen mensen tijdens hittegolven in Los Angeles.
- Volgens tekst 3 kan de beschikbaarheid van schaduw tijdens hittegolven in Los Angeles voor kwetsbare mensen het verschil tussen leven en dood betekenen. Dat wil zeggen dat deze sociaaleconomische verschillen kunnen leiden tot een ongelijke verdeling van hooggewaardeerde zaken, zoals gezondheid. Dus is sociale ongelijkheid te herkennen in het schaduwtekort tijdens hittegolven in Los Angeles.

Opmerking

Alleen scorepunten toekennen wanneer per toepassing een voorbeeld uit tekst 3 wordt gebruikt of wanneer bij een van beide toepassingen twee voorbeelden uit tekst 3 zijn gebruikt.

12. MAW VWO 2021, tijdvak 3, vraag 24

Oefenvraag examen 2021 tijdvak 3 – vraag 24

Inleiding

Deze opgave gaat over veranderingen in relatievorming in Nederland. In hoeverre kiezen mensen een partner met dezelfde kenmerken, zoals opleidingsniveau of levensbeschouwelijke overtuiging? Als mensen met hetzelfde opleidingsniveau een relatie hebben, is er sprake van opleidingshomogamie.

Leg uit dat een toename van opleidingshomogamie kan leiden tot een toename van sociale ongelijkheid tussen huishoudens. Gebruik in je uitleg de omschrijving van het kernconcept sociale ongelijkheid.

Maximumscore 1 punt

Het juiste antwoord is:

- Een juist antwoord bevat een uitleg dat een toename van opleidingshomogamie kan leiden tot een toename van sociale ongelijkheid tussen huishoudens, met een toepassing van het kernconcept sociale ongelijkheid.

Voorbeeld van een juist antwoord:

- Een toename van opleidingshomogamie kan betekenen dat er meer huishoudens komen waarvan beide hoog opgeleide partners een hoog inkomen hebben en dat er meer huishoudens komen waarvan beide laag opgeleide partners een laag inkomen hebben. In dat geval nemen de verschillen in inkomen tussen huishoudens toe. Inkomen is een schaarse en hooggewaardeerde zaak. Dus kan een toename van opleidingshomogamie leiden tot een toename van sociale ongelijkheid tussen huishoudens.

13. MAW VWO 2022, tijdvak 1, vraag 20

Oefenvraag examen 2022 tijdvak 1 – vraag 20

Inleiding

Colombia kent een lange geschiedenis van binnenlandse gewapende conflicten en wijdverbreid geweld. In de jaren zeventig van de vorige eeuw verschenen de FARC en andere guerrillabewegingen in Colombia. Zij zijn ontstaan in reactie op de grootschalige corruptie bij overheidsorganisaties en de groeiende ongelijkheid tussen grootgrondbezitters en arme kleine boeren door de opkomst van grootschalige intensieve landbouw. De langdurige burgeroorlog tussen de regering en de guerrillabeweging FARC eindigde met een vredesakkoord tussen beide partijen in 2016. Dat akkoord leidde echter niet tot het beëindigen van het geweld. Deze opgave gaat over de rol die de FARC speelde in de Colombiaanse samenleving en over de situatie na het vertrek van de FARC met het vredesakkoord van 2016.

Gebruik de inleiding van de opgave.

De FARC is een marxistische guerrillabeweging.

Beredeneer dat de FARC is opgericht vanuit een marxistische ideologie.

Gebruik in je uitleg:

- een kenmerk van de marxistische theorie;
- informatie uit de inleiding waaruit het gekozen kenmerk blijkt;
- de omschrijving van het kernconcept ideologie.

Maximumscore 2 punten

Het juiste antwoord is:

Een juist antwoord bevat:

- Een toepassing van een kenmerk van de marxistische theorie met informatie uit de inleiding over het gekozen kenmerk.
- Een redenering dat de FARC is opgericht vanuit een ideologie, met een toepassing van ideologie.

Voorbeeld van een juist antwoord:

- In de inleiding staat dat guerrillabewegingen, zoals FARC, zijn ontstaan in reactie op onder meer de groeiende ongelijkheid tussen grootgrondbezitters en arme kleine boeren in Colombia. Volgens de marxistische theorie leidt ongelijke verdeling van bezit, zoals het ongelijke bezit van grootschalige productiemiddelen tussen de grootgrondbezitters en de kleine boeren, tot conflict en uiteindelijk tot het veranderen van de ongelijke verhoudingen.
- Het voeren van guerrilla vanuit ideeën over de meest wenselijke maatschappelijke (economische) verhoudingen, namelijk een gelijke verdeling van bezit, past bij een ideologie. Dus zal de FARC zijn opgericht vanuit een marxistische ideologie.

3.2 Macht en gezag

14. MAW VWO 2024, tijdvak 2, vraag 16

Oefenvraag examen 2024 tijdvak 2 – vraag 16

Inleiding

In 2022 is de Inflation Reduction Act aangenomen door het Amerikaans Congres. Deze wet moet zorgen voor een versnelling van de transitie naar duurzame energie in de Verenigde Staten. Hiervoor is 370 miljard dollar beschikbaar gesteld. Een van de voorgenoemde maatregelen is dat Amerikaanse kopers een belastingvoordeel krijgen bij de aanschaf van een elektrische auto, maar alleen als die auto gemonteerd is in

Noord-Amerika.

Vanwege deze protectionistische maatregelen ontstaat er vanuit de Europese Unie diplomatieke druk op de Verenigde Staten.

Gebruik de inleiding van deze opgave.

Er worden drie aspecten van politiek onderscheiden. Een daarvan is politics.

Leg uit dat de **twee andere** aspecten van politiek te herkennen zijn in de besluitvorming rondom de Inflation Reduction Act in de Verenigde Staten. Gebruik in je uitleg per aspect een omschrijving en een voorbeeld uit de inleiding van deze opgave.

Maximumscore 2 punten

Het juiste antwoord is:

Een juist antwoord bevat:

- een uitleg dat in de besluitvorming rondom de Inflation Reduction Act in de Verenigde Staten de aspecten policy en polity te herkennen zijn, met per aspect een omschrijving en een voorbeeld uit de inleiding van de opgave (per aspect met voorbeeld 1 scorepunt).

Voorbeeld van een juist antwoord:

- In de inleiding staat dat het Amerikaans Congres de Inflation Reduction Act heeft aangenomen. Het Amerikaans Congres is een organisatie/institutie die onderdeel uitmaakt van de politieke gemeenschap. Dus is in de besluitvorming rondom de Inflation Reduction Act in de Verenigde Staten het aspect polity te herkennen.
- Het doel van de Inflation Reduction Act is een versnelling van de transitie naar duurzame energie door middel van subsidies. In de wet wordt beschreven welke middelen er nodig zijn om dat doel te bereiken. Dus is in de besluitvorming rondom de Inflation Reduction Act in de Verenigde Staten het aspect policy te herkennen.

15. MAW VWO 2021, tijdvak 2, vraag 17

Oefenvraag examen 2021 tijdvak 2 – vraag 17

Het Europees Parlement heeft in 2018 onderzoek gedaan naar de inperking van democratie en rechtsstaat in Hongarije. Naar aanleiding van dit onderzoek is een artikel 7-procedure in gang gezet. Met deze procedure kan de lidstaat Hongarije uiteindelijk zijn stemrecht binnen de Europese Unie worden afgenomen. Ook komen EU-fondsen voor Hongarije onder strikt toezicht te staan.

Verklaar vanuit het functionalisme-paradigma het inzetten van machtsbronnen door de Europese Unie tegen Hongarije. Gebruik in je uitleg:

- de namen en omschrijvingen van twee typen machtsbronnen;
- per gekozen type machtsbron een voorbeeld uit de inleiding van deze vraag;
- een kenmerk van het functionalisme-paradigma.

Maximumscore 3 punten

Het juiste antwoord is:

Een juist antwoord bevat:

- Een cognitieve / politieke / economische machtsbron van de EU tegen Hongarije, met toepassingen van twee gekozen machtsbronnen en per machtsbron een voorbeeld uit de inleiding van deze vraag (per machtsbron met toepassing en voorbeeld 1 scorepunt).
- Een verklaring vanuit het functionalisme-paradigma voor het inzetten van machtsbronnen door de EU tegen Hongarije, met een kenmerk van het functionalisme-paradigma.

Voorbeeld van een juist antwoord:

- Twee van de volgende:
 - De EU zet een cognitieve machtsbron tegen Hongarije in, namelijk resultaten uit een onderzoek en daarmee waardevolle kennis over het functioneren van de democratie en de rechtstaat in Hongarije.
 - De EU zet een politieke machtsbron tegen Hongarije in, namelijk een juridische procedure, de artikel 7-procedure. Deze procedure is een middel tot het legitiem uitoefenen van dwang.
 - De EU zet een economische machtsbron tegen Hongarije in, namelijk het strikt toezicht houden op EU-fondsen voor Hongarije. Met dit middel kan de EU controle uitoefenen op het gebruik van Hongarije van middelen uit fondsen, oftewel schaarse middelen.
- De EU zet machtsbronnen tegen Hongarije in, omdat deze machtsbronnen functioneel zijn voor het afdwingen van de sociale orde/het systeem van de EU. Volgens het

functionalisme-paradigma is macht namelijk functioneel voor het voortbestaan van de maatschappelijke orde.

3.3 Internationale conflicten en internationale samenwerking

16. MAW VWO 2025, tijdvak 1, vraag 4

Oefenvraag examen 2025 tijdvak 1 – vraag 4

Inleiding

In 1968 beschreef de Amerikaanse ecooloog Hardin een gedachtenexperiment: de 'tragedie van de meent' (the tragedy of the commons).

Het gedachtenexperiment speelt zich af op een meent, een bepaald stuk grond dat bedoeld is voor gemeenschappelijk gebruik. Een aantal herders, elk met een kudde schapen, gebruikt de meent om hun schapen te laten grazen. Elke herder wil zoveel mogelijk wol produceren en zal dus het aantal schapen in zijn kudde vergroten. Het nastreven van dat eigenbelang van elke herder zal echter onvermijdelijk leiden tot overbegrazing en daarmee tot uitputting van de gemeenschappelijke grond. Dat is de tragedie van de meent.

In 2023 sloten de VN-lidstaten een oceaانverdrag over het duurzaam beheer van de oceanen. De oceaان uit het VN-verdrag is vergelijkbaar met de meent uit het gedachtenexperiment.

Gebruik de inleiding van deze opgave.

Beredeneer of de herders in het gedachtenexperiment 'tragedie van de meent' met elkaar in conflict zijn. Gebruik in je redenering de omschrijving van het kernconcept conflict en informatie uit de inleiding van deze opgave.

Maximumscore 2 punten

Het juiste antwoord is:

Een juist antwoord bevat:

- een toepassing van 'eigen doelen' uit de omschrijving van het kernconcept conflict en informatie uit de inleiding
- een redenering of de herders in het gedachtenexperiment 'tragedie van de meent' met elkaar in conflict zijn, met een toepassing van 'tegenwerking' uit de omschrijving van het kernconcept conflict en informatie uit de inleiding 1

voorbeeld van een juist antwoord:

- In de inleiding staat dat alle herders een eigen doel hebben, namelijk het produceren van zoveel mogelijk wol.
- Volgens de inleiding breiden de herders daarom hun kudde uit. Ze doen dat niet om de andere herders tegen te werken. Omdat dit geen bewuste/expliciete tegenwerking is, zijn de herders in het gedachtenexperiment 'tragedie van de meent' niet met elkaar in conflict.

of

- Volgens de inleiding breiden de herders daarom hun kudde uit. Het vergroten van de kudde van de ene herder betekent minder gras voor de kudde van de andere herder, wat te zien is als tegenwerking. Dus zijn de herders in het gedachtenexperiment 'tragedie van de meent' met elkaar in conflict.

Opmerking

Als het antwoord een redenering met de tegenstelling tussen de kortetermijnbelangen en langetermijnbelangen bevat, mogen scorepunten worden toegekend.

17. MAW VWO 2025, tijdvak 1, vraag 5

Oefenvraag examen 2025 tijdvak 1 – vraag 5

Inleiding

In 1968 beschreef de Amerikaanse ecooloog Hardin een gedachtenexperiment: de 'tragedie van de meent' (the tragedy of the commons).

Het gedachtenexperiment speelt zich af op een meent, een bepaald stuk grond dat bedoeld is voor gemeenschappelijk gebruik. Een aantal herders, elk met een kudde schapen, gebruikt de meent om hun schapen te laten grazen. Elke herder wil zoveel mogelijk wol produceren en zal dus het aantal schapen in zijn kudde vergroten. Het nastreven van dat eigenbelang van elke herder zal echter onvermijdelijk leiden tot overbegrazing en daarmee tot uitputting van de gemeenschappelijke grond. Dat is de tragedie van de meent.

In 2023 sloten de VN-lidstaten een oceaانverdrag over het duurzaam beheer van de oceanen. De oceaان uit het VN-verdrag is vergelijkbaar met de meent uit het gedachtenexperiment.

Gebruik de inleiding van deze opgave.

Samenwerking tussen de herders zou een oplossing kunnen bieden voor de overbegrazing van de meent in het gedachtenexperiment 'tragedie van de meent'. Effectieve samenwerking voldoet aan een aantal voorwaarden.

Beredeneer welke **twee** voorwaarden nodig zijn voor samenwerking tussen de herders. Gebruik in je redenering:

- de omschrijving van het kernconcept samenwerking en informatie uit de inleiding van deze opgave;
- twee voorwaarden voor effectieve samenwerking en per voorwaarde informatie uit de inleiding van deze opgave.

Maximumscore 2 punten

Het juiste antwoord is:

Een juist antwoord bevat een redenering dat twee voorwaarden nodig zijn voor samenwerking tussen de herders, met:

- een toepassing van de omschrijving van het kernconcept samenwerking en informatie uit de inleiding van de opgave
- twee voorwaarden voor effectieve samenwerking en per voorwaarde informatie uit de inleiding van de opgave (per juiste voorwaarde met informatie 1 scorepunt)

voorbeeld van een juist antwoord:

- Voor samenwerking tussen de herders moeten de herders inzien dat zij een gezamenlijk doel hebben, namelijk het voorkomen van uitputting van de gemeenschappelijke grond door overbegrazing. Om dat doel te bereiken zullen de herders hun handelen op elkaar moeten afstemmen.
- Daarvoor is compromisbereidheid nodig, want in de inleiding staat dat de herders uit eigenbelang hun kudde willen vergroten.

- En daarvoor is onderling vertrouwen nodig, want de meent is voor gemeenschappelijke gebruik. De herders zullen er elk op moeten vertrouwen dat de anderen de meent niet overbegrazen met hun kudde.

Opmerking

Als het antwoord geen redenering bevat, kunnen maximaal 2 scorepunten worden toegekend.

18. MAW VWO 2025, tijdvak 1, vraag 21

Oefenvraag examen 2025 tijdvak 1 – vraag 21

Begin 2020 werd duidelijk dat een coronavirus zich snel in Nederland verspreidde. Er werd al gauw over een coronacrisis gesproken. De regering kondigde ingrijpende maatregelen af om de verspreiding van het virus tegen te gaan en de capaciteit van ziekenhuizen te vergroten. Veel van de maatregelen gingen direct in.

In het besluiten tot deze maatregelen is een barrière uit het barrièremodel te herkennen, namelijk het beslissen over beleidsmatige oplossingen. Het barrièremodel onderscheidt hindermacht en realisatiemacht.

Beredeneer met een **andere** barrière welk type macht van de regering vergroot is door te spreken over een coronacrisis. Gebruik in je redenering:

- een omschrijving van de gekozen barrière uit het barrièremodel;
- een omschrijving van hindermacht of realisatiemacht.

Maximumscore 2 punten

Het juiste antwoord is:

Een juist antwoord bevat:

- een toepassing van de barrière 'het (h)erkend krijgen van een probleem als politiek probleem' of 'het afwegen van de prioriteit van bepaalde wensen of behoeften' of 'het uitvoeren van besluiten' van het barrièremodel
- een redenering dat door het spreken over een coronacrisis de hindermacht of realisatiemacht van de regering vergroot is, met een toepassing van het gekozen type macht uit het barrièremodel De fase van omzetting/conversie.

voorbeeld van een juist antwoord:

- Vanwege de snelle verspreiding van een coronavirus en de grote gevolgen voor de gezondheid(szorg) wilde de regering snel handelen. Het coronavirus werd herkend als een politiek probleem, wat een barrière is uit het barrièremodel.
- Door te spreken over een coronacrisis kunnen barrières die politieke besluiten van de regering vertragen makkelijker genomen worden, wat het vermogen van de regering vergroot om maatregelen te nemen. Dus is door te spreken over een coronacrisis de realisatiemacht van de regering vergroot.
of
- Door te spreken over een coronacrisis kunnen barrières die politieke besluiten die de regering verhinderen snel te handelen moeilijker genomen worden, wat het vermogen van de regering vergroot om maatregelen tegen te houden. Dus is door te spreken over een coronacrisis de hindermacht van de regering vergroot.

3.4 Machtsverhoudingen binnen een specifieke context

19. MAW VWO 2021, tijdvak 3, vraag 11

Oefenvraag examen 2021 tijdvak 3 – vraag 11

Inleiding

Over de Zuid-Chinese Zee lopen de spanningen internationaal al jaren hoog op. Sinds 2014 bouwt China op diverse eilanden in de Zuid-Chinese Zee vliegvelden, havens en olieplatforms. China claimt daarmee een deel van de exclusieve economische zone (EEZ) van aangrenzende landen. De EEZ van een land is een gebied waar een land recht heeft op het exploiteren van grondstoffen en op visserij. China brengt zichzelf met deze activiteiten in conflict met omringende landen zoals de Filipijnen. Ook de Verenigde Staten zijn bij het conflict betrokken. Deze opgave gaat over het conflict tussen landen over de EEZ in de Zuid-Chinese Zee.

Gebruik de inleiding. Externe en interne soevereiniteit zijn kenmerken van een staat. Leg uit welke van deze twee vormen van soevereiniteit te herkennen is in het conflict in de Zuid-Chinese Zee. Gebruik in je uitleg:

- een omschrijving van het begrip externe soevereiniteit of interne soevereiniteit;
- informatie uit de inleiding waaruit de gekozen vorm van soevereiniteit blijkt.

Maximumscore 2 punten

Het juiste antwoord is:

Een juist antwoord bevat:

- Een uitleg dat externe/interne soevereiniteit te herkennen is in het conflict in de Zuid-Chinese Zee, met een toepassing van de gekozen vorm van soevereiniteit.
- Informatie uit de inleiding waaruit de gekozen vorm van soevereiniteit blijkt.

Voorbeeld van een juist antwoord:

- In de inleiding staat dat China een deel van de exclusieve economische zone (EEZ) van aangrenzende landen claimt.
- Dat wil zeggen dat China het centrale gezag van andere landen in de Zuid-Chinese Zee over bepaalde zeegebieden (hun EEZ) niet als soevereine macht erkent. Omdat het conflict gaat over erkenning van soevereine macht tussen landen is externe soevereiniteit te herkennen.

Of:

- Dat wil zeggen dat China een deel van het EEZ als zijn territorium definieert. Omdat het conflict gaat over de zeegebieden van China is de interne soevereiniteit van China te herkennen.

3.5 Overheidsbeleid ten aanzien van het buitenland

20. MAW VWO pilot 2019, tijdvak 2, vraag 19

Oefenvraag pilot examen 2019 tijdvak 2 – vraag 19

Inleiding

In 2017 publiceerde het Bevolkingsfonds van de Verenigde Naties (VN) een onderzoeksrapport over armoede onder meisjes en vrouwen in onder andere sub-Sahara-Afrika. Sub-Sahara-Afrika is de benaming van Afrikaanse landen ten zuiden van de Sahara. De armoede van deze meisjes en vrouwen is niet alleen een economisch vraagstuk; vele andere vraagstukken hangen ermee samen, zoals sociale kwetsbaarheid en gebrek aan onderwijs. Deze opgave gaat het armoedevraagstuk van meisjes in sub-Sahara-Afrika.

Gebruik de inleiding.

De VN-lidstaten werken samen op verschillende gebieden, zoals onderzoek naar maatschappelijke en culturele ontwikkelingen.

- Geef aan onder welk **ander** samenwerkingsgebied van de VN het onderzoeksrapport valt.
- Leg uit dat het onderzoeksrapport een machtsbron is van de VN.

Gebruik in je uitleg een type machtsbron.

Maximumscore 2 punten

Het juiste antwoord is:

Een juist antwoord bevat:

- Het VN-samenwerkingsgebied: mensenrechten.
- Een uitleg dat het onderzoek een cognitieve machtsbron is, met een toepassing van het begrip cognitieve machtsbron.

Voorbeeld van een juist antwoord:

- Het onderzoeksrapport van de VN valt onder het samenwerkingsgebied mensenrechten, namelijk het bevorderen van rechten van meisjes en vrouwen.
- Het onderzoeksrapport is een cognitieve machtsbron van de VN. Daarin staat waardevolle kennis, waarmee zij druk kunnen uitoefenen op met name de VN-lidstaten in sub-Sahara-Afrika om de positie van meisjes en vrouwen te verbeteren.

21. MAW VWO 2024, tijdvak 1, vraag 14

Oefenvraag examen 2024 tijdvak 1 – vraag 14

Van welke EU-instelling is de controle op de Europese Commissie een hoofdtaak?

Maximumscore 1 punt

Het juiste antwoord is:

Europees Parlement

22. MAW VWO 2021, tijdvak 2, vraag 8

Oefenvraag examen 2021 tijdvak 2 – vraag 8

Inleiding

Hongarije is een lidstaat van de Europese Unie (EU). Sinds 2010 is Viktor Orbán van regeringspartij Fidesz de premier van Hongarije. In 2015 besluit premier Orbán een hek om de Hongaarse grens te bouwen tegen de komst van vluchtelingen. In datzelfde jaar keert premier Orbán zich tegen de migratiepolitiek van de EU. Zo vecht Hongarije het Europese besluit aan om vluchtelingen in Griekenland en Italië te herverdelen over de andere EU-lidstaten. Ook verwerpt premier Orbán de kritiek van de EU op de rechtsstaat van Hongarije. De afgelopen jaren zijn in Hongarije affiches opgehangen voor een campagne van de regering tegen de EU.

Hongarije heeft het besluit van de Raad van de Europese Unie om vluchtelingen over de lidstaten te herverdelen aangevochten bij een Europese instantie.

Noem de Europese instantie waarbij Hongarije in beroep is gegaan.

Maximumscore 1 punt

Het juiste antwoord is:

- Europese Hof van Justitie / Hof van Justitie van de Europese Unie.

23. MAW VWO pilot 2019, tijdvak 2, vraag 18

Oefenvraag pilot examen 2019 tijdvak 2 – vraag 18

In 2017 heeft de Europese Commissie een voorstel voor een Europese richtlijn gedaan voor meer en betere kinderopvang om werkende ouders te ondersteunen. Het voorstel is onder meer gericht aan de Raad van de Europese Unie. De voorzitter van de Europese Raad wil hierover een akkoord bereiken. Nederland steunt het voorstel niet.

- Geef aan wie bij de behandeling van dit voorstel namens Nederland zitting neemt in de Raad van de Europese Unie.
- Leg met het begrip soevereiniteit uit dat Nederland het voorstel niet hoeft te steunen.

Maximumscore 2 punten

Het juiste antwoord is:

Een juist antwoord bevat:

- De verantwoordelijke Nederlandse minister.
- Een uitleg dat Nederland het voorstel voor een Europese richtlijn voor de kinderopvang niet hoeft te steunen, met een toepassing van het begrip soevereiniteit.

Voorbeeld van een juist antwoord:

- Bij de behandeling van dit voorstel neemt de Nederlandse minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid plaats in de Raad van de Europese Unie.
- Nederland hoeft een Europese richtlijn voor de kinderopvang niet te steunen. Nederland kan namelijk autonoom beslissen over de wet- en regelgeving rondom kinderopvang. Nederland is daarvoor niet ondergeschikt aan andere EU-landen en hoeft op dit terrein geen soevereiniteit in te leveren aan de EU.

4. Binding

4.1 Sociale cohesie: mate van binding

24. MAW VWO pilot 2019, tijdvak 2, vraag 1

Oefenvraag pilot examen 2019 tijdvak 2 – vraag 1

Inleiding

(1) Goud wordt al duizenden jaren als waardevol metaal gezien en kent in al die tijd uiteenlopende toepassingen. Al in het oude Egypte was goud een ruilmiddel. Tot in de twintigste eeuw na Christus is goud gebruikt in munten. Inmiddels zijn munten niet meer direct gekoppeld aan een goudwaarde. Toch bezitten centrale banken nog steeds goud, als noodvoorraad. Goud zit ook in waardevolle sieraden, zoals in de trouwringen die pasgehuwden elkaar omdoen.

[...]

Gebruik de eerste alinea van de inleiding.

Goud kan bindingen tussen mensen versterken. Er zijn vier typen bindingen te onderscheiden.

Leg uit welke **twee** typen bindingen, die versterkt kunnen worden door het gebruik van goud, te herkennen zijn in de inleiding. Gebruik in je uitleg:

- de namen en omschrijvingen van de twee typen bindingen;
- een voorbeeld van elk type binding uit de eerste alinea van de inleiding.

Maximumscore 2 punten

Het juiste antwoord is:

Een juist antwoord bevat:

- Een uitleg dat goud economische bindingen tussen mensen kan versterken, met een toepassing van economische bindingen en daarvan een voorbeeld uit de eerste alinea van de inleiding.
- Een uitleg dat goud affectieve bindingen tussen mensen kan versterken, met een toepassing van affectieve bindingen en daarvan een voorbeeld uit de eerste alinea van de inleiding.

Voorbeeld van een juist antwoord:

- Goud werd gebruikt in munten / als ruilmiddel voor verhandelen van goederen. Zo kan goud de onderlinge economische bindingen/afhankelijkheden tussen mensen versterken.
- Goud wordt gebruikt in bijvoorbeeld trouwringen die pasgehuwden elkaar omdoen, als uitdrukking van positieve gevoelens voor elkaar. Zo kan goud de onderlinge affectieve bindingen/afhankelijkheden tussen mensen versterken.

25. MAW VWO 2025, tijdvak 1, vraag 25

Oefenvraag examen 2025 tijdvak 1 – vraag 25

Tekst 6: De Nederlandse politiek staat voor een ingewikkelde opgave

(...) Hoewel politici aan het vertrouwen kunnen werken door te luisteren naar die diverse geluiden uit de samenleving, staan ze ook voor een andere uitdaging. [Een deel van de respondenten in het SCP-onderzoek Burgerperspectieven beschrijft Nederlanders als] een eensgezinde, uniforme bevolking. Sommige mensen noemen de 'gewone bevolking' alsof er een eensgezinde identiteit van 'de Nederlander' is, waarbij bepaalde minderheidsgroepen worden buitengesloten. Hierbij bestaat het risico dat een bepaalde groep voor zichzelf de status van 'authentieke Nederlanders' claimt. Volgens deze manier van denken staat dit 'authentieke volk' tegenover een 'immorele elite' die enerzijds vooral op zichzelf gericht is en anderzijds 'buitenstaanders' zou voortrekken. Een groep die zich positioneert als een eensgezinde, uniforme eenheid – als de Nederlandse bevolking – zet zo het pluralismebeginsel¹⁾ van de (...) democratie onder druk.

bron: SCP, 2022

Noot 1) het pluralismebeginsel = de gedachte dat in een democratisch stelsel uiteenlopende opvattingen en levensbeschouwingen vertegenwoordigd worden

Gebruik tekst 6. In tekst 6 wordt gesteld dat het idee van 'de authentieke Nederlander' op gespannen voet staat met het pluralismebeginsel, namelijk de gedachte dat in een democratisch stelsel uiteenlopende opvattingen en levensbeschouwingen vertegenwoordigd worden.

Leg deze stelling uit met de begrippen insluiting en uitsluiting. Gebruik in je uitleg per begrip een omschrijving en informatie uit tekst 6.

Maximumscore 2 punten

Het juiste antwoord is:

Een juist antwoord bevat:

- een toepassing van een omschrijving van insluiting en informatie uit tekst 6
- een uitleg dat het idee van 'de authentieke Nederlander' op gespannen voet staat met het pluralismebeginsel, met een toepassing van een omschrijving van uitsluiting en informatie uit tekst 6

voorbeeld van een juist antwoord:

- In tekst 6 staat dat sommige mensen in het onderzoek spreken over de 'gewone bevolking' alsof er een eensgezinde identiteit van 'de Nederlander' is. Het spreken over 'gewone bevolking' geeft deze mensen een identiteit, namelijk het idee van authentieke Nederlanders. Dus gaat dit idee van authentieke Nederlanders over insluiting van burgers met een Nederlandse achtergrond.
- Volgens het SCP sluiten mensen die een eensgezinde uniforme bevolking beschrijven bepaalde minderheidsgroepen buiten. Omdat de minderheidsgroepen uitgesloten worden, worden in het idee van authentieke Nederlanders geen andere opvattingen en

levensbeschouwingen vertegenwoordigd. Dus staat het idee van 'de authentieke Nederlander' op gespannen voet met het pluralismebeginsel.

26. MAW VWO 2021, tijdvak 3, vraag 25

Oefenvraag examen 2021 tijdvak 3 – vraag 25

Inleiding

Deze opgave gaat over veranderingen in relatievorming in Nederland. In hoeverre kiezen mensen een partner met dezelfde kenmerken, zoals opleidingsniveau of levensbeschouwelijke overtuiging? Als mensen met hetzelfde opleidingsniveau een relatie hebben, is er sprake van opleidingshomogamie.

Leg uit dat een toename van opleidingshomogamie ervoor kan zorgen dat de sociale cohesie zowel toeneemt als afneemt. Gebruik in je uitleg de omschrijving van het kernconcept sociale cohesie.

Maximumscore 2 punten

Het juiste antwoord is:

Een juist antwoord bevat:

- Een uitleg dat een toename van opleidingshomogamie ervoor kan zorgen dat de sociale cohesie binnen de groepen hoog opgeleiden en laag opgeleiden toeneemt, met een toepassing van het kernconcept sociale cohesie.
- Een uitleg dat een toename van opleidingshomogamie ervoor kan zorgen dat de sociale cohesie tussen de groepen hoog opgeleiden en laag opgeleiden afneemt, met een toepassing van het kernconcept sociale cohesie.

Voorbeeld van een juist antwoord:

- Een toename van opleidingshomogamie kan ervoor zorgen dat er meer sociale contacten ontstaan tussen hoog opgeleiden onderling en meer sociale contacten ontstaan tussen laag opgeleiden onderling. Het aantal sociale contacten zegt iets over het aantal bindingen die mensen met hetzelfde opleidingsniveau hebben. Dus kan een toename van opleidingshomogamie ervoor zorgen dat de sociale cohesie binnen deze twee groepen toeneemt.
- Tegelijkertijd kunnen er door een toename van opleidingshomogamie minder sociale contacten ontstaan tussen hoog opgeleiden en laag opgeleiden. Het aantal sociale contacten zegt iets over het aantal bindingen die mensen met een verschillend opleidingsniveau hebben. Dus kan een toename van opleidingshomogamie ervoor zorgen dat de sociale cohesie tussen hoog opgeleiden en laag opgeleiden afneemt.

27. MAW VWO 2024, tijdvak 2, vraag 3

Oefenvraag examen 2024 tijdvak 2 – vraag 3

Het wijdverbreide gebruik van agenda's op het werk heeft kenmerken van een sociale institutie. Sociale instituties reguleren de onderlinge relaties tussen mensen. Een kenmerk van sociale instituties is dat ze vaak een lange traditie hebben.

Beredeneer voor een ander kenmerk van sociale instituties dat het gebruik van agenda's op het werk de onderlinge relaties tussen mensen reguleert. Gebruik in je redenering:

- een kenmerk van sociale instituties;
- een eigen voorbeeld waaruit 'het onderling reguleren van relaties' uit de omschrijving van het kernconcept sociale institutie blijkt.

Maximumscore 2 punten

Het juiste antwoord is:

Een juist antwoord bevat:

- een kenmerk van sociale instituties
- een redenering dat het gebruik van agenda's op het werk de onderlinge relaties tussen mensen reguleert en daarover een eigen voorbeeld, met een toepassing van het gekozen kenmerk van sociale instituties.

Voorbeeld van een juist antwoord:

- Een kenmerk van sociale instituties is dat ze buiten het individu om bestaan.
- Als je een afspraak wil maken met iemand op het werk, houd je rekening met de al bestaande afspraken in de agenda van de ander. Dit gebruik bestaat buiten het individu om, je kunt er niet voor kiezen er vanaf te wijken. Daarnaast laat dit zien dat er sprake is van een regulering van de onderlinge relaties tussen mensen op het werk. Want afspraken maken mag, maar dan alleen als je rekening houdt met al bestaande afspraken.

4.2 Politieke instituties en representatie/representativiteit

28. MAW VWO 2025, tijdvak 1, vraag 24

Oefenvraag examen 2025 tijdvak 1 – vraag 24

Tekst 5: Politieke onvrede: kritiek op inhoud en vorm

(...) Nederlanders kijken naar de politiek voor oplossingen voor verschillende maatschappelijke problemen en zijn kritisch wanneer die uitblijven.

(...) Voor een deel van de Nederlanders draait politieke ontevredenheid (...) om de reactie [van de politiek] op inhoudelijke kwesties, zoals het klimaat, de woningmarkt of de toeslagenaffaire. Naast inhoudelijke kritiek hebben mensen ook kritiek op de vorm: op de huidige politiek-bestuurlijke cultuur. Nederlanders maken bezwaar tegen het geruzie dat ze in Den Haag zien en verwijten de politiek niet te weten wat er onder burgers speelt. (...)

bron: SCP, 2022

Gebruik tekst 5.

De politieke onvrede die het SCP constateert bij burgers is te zien als een signaal aan politieke partijen. Politieke partijen vervullen verschillende functies. Een daarvan is de aggregatiefunctie.

Beredeneer voor een **andere** functie dat de politieke tevredenheid van burgers kan verbeteren als politieke partijen die functie beter vervullen. Gebruik in je redenering de naam en een omschrijving van de gekozen functie en informatie uit tekst 5.

Maximumscore 2 punten

Het juiste antwoord is:

Een juist antwoord bevat:

- rekruterings-/selectiefunctie, mobilisatiefunctie, articulatiefunctie of communicatiefunctie en informatie over de gekozen functie van politieke partijen
- een redenering dat de politieke tevredenheid van burgers kan verbeteren als politieke partijen de gekozen functie beter vervullen, met een toepassing van de gekozen functie van politieke partijen

voorbeeld van een juist antwoord:

- In tekst 5 staat dat burgers kritisch zijn als vanuit de politiek oplossingen voor maatschappelijke problemen uitblijven. De politieke tevredenheid van burgers kan verbeteren als politieke partijen hun articulatiefunctie beter vervullen.
- Want de kritiek van burgers kan erop wijzen dat maatschappelijke wensen van burgers onvoldoende op de politieke agenda worden gezet door politieke partijen.

29. MAW VWO 2022, tijdvak 2, vraag 27

Oefenvraag examen 2022 tijdvak 2 – vraag 27

In 2020 was Zuid-Afrika lid van de VN-Veiligheidsraad. Er wordt al jaren gesproken over hervorming van de samenstelling van de VN-Veiligheidsraad.

Beargumenteer met de representatie van VN-lidstaten of de samenstelling van de VN-Veiligheidsraad wel of niet moet veranderen. Gebruik in je argumentatie:

- een kenmerk van de samenstelling van de VN-Veiligheidsraad;
- de omschrijving van het kernconcept representatie.

Maximumscore 2 punten

Het juiste antwoord is:

Een juist antwoord bevat:

- Het bestaan uit permanente en niet-permanente leden of het weerspiegelen van de politieke verhoudingen van 1945, als kenmerk van de samenstelling van de VN-Veiligheidsraad.
- Een argumentatie voor of tegen een verandering van de samenstelling van de VN-Veiligheidsraad, met toepassing van het kernconcept representatie op werelddelen/wereldbevolking of machtsverhouding.

Voorbeeld van een juist antwoord:

- De VN-Veiligheidsraad bestaat uit permante leden en niet-permanente leden. De permanente leden in de huidige samenstelling van de VN-Veiligheidsraad (met veto-recht) weerspiegelen de politieke verhoudingen van 1945.
- Om recht te doen aan de veranderende politieke verhoudingen onder de machtige permanente leden van de VN-Veiligheidsraad zou bijvoorbeeld een Afrikaanse staat het Afrikaanse continent permanent moeten vertegenwoordigen in de VN-Veiligheidsraad. Omdat de huidige permanente leden van VN-Veiligheidsraad de Afrikaanse bevolking niet representeren, moet de samenstelling veranderen.

Of

- Doordat de huidige permanente leden van de VN-Veiligheidsraad deels nog steeds de huidige politieke verhoudingen weerspiegelen, worden nog steeds de machtigste staten vertegenwoordigd in de VN-Veiligheidsraad. Omdat de huidige permante leden van de VN-Veiligheidsraad de machtigste VN-lidstaten representeren, hoeft de samenstelling niet te veranderen.

4.3 Voorbeeld binnen een specifieke context van effecten van ontwikkelingen op politieke bindingen in een samenleving

30. MAW VWO 2017, tijdvak 2, vraag 27

Oefenvraag examen 2017 tijdvak 2 – vraag 27

Staten zijn geneigd om een afwachtende houding aan te nemen bij het oplossen van het klimaatprobleem. Geef een reden voor staten waarom ze vaak terughoudend zijn bij het aanpakken van het klimaatprobleem. Leg je antwoord uit.

Maximumscore 2 punten

Het juiste antwoord is:

Voorbeeld van een juiste reden:

- Het klimaatprobleem is grensoverschrijdend / kan niet door één staat opgelost worden. / Bij het klimaatprobleem speelt het probleem van de collectieve actie.

Voorbeeld van een juiste uitleg:

- De effectiviteit van beleid is daarom mede afhankelijk van wat andere staten doen. Voor iedere staat afzonderlijk is het aantrekkelijk om op korte termijn geen kosten te maken en de aanpak van het probleem aan andere staten over te laten. Niets doen en afwachten is voor alle staten op korte termijn rationeel maar levert op lange termijn grotere problemen op.

31. MAW VWO pilot 2017, tijdvak 1, vraag 14

Oefenvraag pilot examen 2017 tijdvak 1 – vraag 14

In een artikel in de Groene Amsterdammer van 23 november 2011 stelt Rodrik het volgende: “De fundamentele vraag is of Nederlanders, Duitsers en andere Europeanen bereid zijn om zichzelf te zien als onderdeel van dezelfde politieke gemeenschap. Zonder dat gevoel van lotsverbondenheid is politieke eenheid onhaalbaar. Ook hier is politiek leiderschap van belang. Geen enkele natiestaat ontstaat uit zichzelf. Politieke gemeenschappen zijn verzonnen en aan de mensen verkocht. Maar zoiets kost tijd.”

Leg uit met welke (beleids)maatregel de lidstaten van de EU het creëren van een Europese politieke gemeenschap zouden kunnen bevorderen.

Gebruik in je uitleg:

- het hoofdconcept vorming;
- twee kernconcepten bij het hoofdconcept vorming.

Noem in je antwoord de naam van de twee kernconcepten.

Maximumscore 4 punten

Het juiste antwoord is:

Een juist antwoord bevat:

- Het noemen van een voorbeeld van een (beleids)maatregel van de EU-lidstaten waarmee het creëren van een Europese politieke gemeenschap zou kunnen worden bevorderd.
- Een uitleg van hoe dit voorbeeld daaraan bijdraagt met behulp van het hoofdconcept vorming.
- Een uitleg van hoe dit voorbeeld daaraan bijdraagt met behulp van twee kernconcepten van het hoofdconcept vorming (het noemen en gebruik per kernconcept 1 scorepunt).

Voorbeeld van een juist antwoord:

- Een voorbeeld van een maatregel
Een beleidsmaatregel van de EU/de EU-lidstaten zou kunnen zijn om op scholen van de EU-lidstaten een leerplan of vak in te voeren waarin kennis en begrip over de Europese cultuur, zoals ideeën over gemeenschappelijke herkomst of geschiedenis wordt overgedragen.
- (uitleg) Daarmee streeft de EU **naar de verwerving van een gemeenschappelijke Europese identiteit**, wat een element is van het hoofdconcept vorming.
- Het instellen van een vak op scholen in de EU-lidstaten waarin kennis en begrip over de Europese cultuur en geschiedenis wordt onderwezen, is een voorbeeld van **(politieke) socialisatie** (kernconcept) via onderwijs waarbij **kennis over de gedeelde Europese geschiedenis, gedeelde waarden en normen worden overgedragen en verworven**.

- Met de introductie van zo'n vak zouden jongvolwassenen van de EU-lidstaten **zich ook kunnen gaan zien als een Europeanen** en **zouden dat ook naar anderen kunnen uitdragen**, wat elementen zijn van het kernconcept **identiteit**.

32. MAW VWO pilot 2017, tijdvak 1, vraag 15

Oefenvraag pilot examen 2017 tijdvak 1 – vraag 15

In de EU-lidstaten krijgen Europa-kritische partijen bij verkiezingen steeds meer stemmen. Belangrijke voorbeelden zijn de PVV in Nederland (van Wilders), het Front National (van Le Pen) in Frankrijk, de United Kingdom Independence Party (UKIP) in Groot-Brittannië en Alternative für Deutschland (AfD) in Duitsland. Beredeneer op welke wijze globalisering heeft kunnen bijdragen aan de opkomst van Europa-kritische partijen. Gebruik in je redenering:

- het kernconcept globalisering;
- het kernconcept representativiteit;
- het begrip democratische legitimiteit.

Maximumscore 3 punten

Het juiste antwoord is:

Een juist antwoord bevat een redenering waaruit blijkt

- Dat globalisering (kernconcept) heeft geleid tot een vermindering van representativiteit (kernconcept) in het Europees beleid.
- Wat gepaard gaat met een gebrek aan democratische legitimiteit.
- Met als gevolg de opkomst van Europa-kritische partijen.

Voorbeeld van een juist antwoord:

- Door **globalisering** in de vorm van internationale economische integratie binnen Europa – het verbreden van de EU / financiële integratie (de introductie van de euro) is er **een toename van internationale verbindingen en afhankelijkheden**. Dit leidde tot een verminderd gevoel van autonomie van nationale staten en tot het gevoel bij een deel van burgers van EU-lidstaten dat zij **zichzelf niet meer herkennen in de standpunten van** politici. Wat leidde tot een verminderde **representativiteit**.
- De verminderde representativiteit ging gepaard met gebrek aan democratische legitimiteit onder de burgers van de EU. De besluiten van de EU-instellingen werden door (een minderheid van) Europese burgers niet gesteund.
- Door de verminderde representativiteit van Europese besluiten en het gebrek aan democratische legitimiteit keerde een deel van de burgers zich vervolgens af van de pro-Europese politieke partijen en steunde Europa-kritische partijen die meer overeenkomen met de standpunten van deze burgers (representativiteit).

4.4 Voorbeeld binnen een specifieke context dat van invloed is op affectieve bindingen in de samenleving

33. MAW VWO 2022, tijdvak 2, vraag 16

Oefenvraag examen 2022 tijdvak 2 – vraag 16

Inleiding

Het Sociaal en Cultureel Planbureau (SCP) doet onder meer langlopend onderzoek naar de opvattingen van burgers. In het vierde kwartaalbericht uit 2019 van het Continu Onderzoek Burgerperspectieven (COB) is gerapporteerd over de opvattingen over integratie. Daarin zijn de opvattingen van Nederlanders zonder migratieachtergrond vergeleken met de opvattingen van tweede generatie Nederlanders met een migratieachtergrond. Volgens het SCP-onderzoek denken Nederlanders zonder migratieachtergrond en tweede generatie Nederlanders met een migratieachtergrond deels gelijk en deels anders over integratie. Voor het onderzoek is een enquête afgenomen en zijn groepsgesprekken gehouden. Deze opgave gaat over de resultaten van dit deel van het SCP-onderzoek.

Uit het SCP-onderzoek blijkt dat integratie volgens de meeste Nederlanders bijvoorbeeld gaat over het spreken van de Nederlandse taal.

Vanuit de modernistische benadering wordt anders gekeken naar de historische ontwikkeling van de nationale cultuur dan door de critici van de modernistische benadering. Zowel de modernisten als de critici zien taal echter als een belangrijk element van de nationale cultuur.

Geef vanuit beide benaderingen een andere oorzaak waardoor het spreken van de Nederlandse taal een element van de nationale cultuur geworden is. Gebruik in je antwoord per oorzaak de naam van de gekozen benadering.

Maximumscore 2 punten

Het juiste antwoord is:

Een juist antwoord bevat:

- Een oorzaak waardoor volgens de modernisten het spreken van de Nederlandse taal een element van de nationale cultuur geworden is.
- Een oorzaak waardoor volgens de critici van de modernistische benadering het spreken van de Nederlandse taal een element van de nationale cultuur geworden is.

Voorbeeld van een juist antwoord:

- Volgens de modernisten komt het spreken van de Nederlandse taal voort uit een door de staat gestuurde standaardisering van de taal (in de negentiende eeuw).
- Volgens de critici van de modernistische benadering komt het spreken van de Nederlandse taal van oudsher voort uit de gemeenschap.

34. MAW VWO 2021, tijdvak 1, vraag 8

Oefenvraag examen 2021 tijdvak 1 – vraag 8

Het cultuuruniversalisme en het cultuurrelativisme hebben verschillende uitgangspunten. VN-lidstaten pleiten met het Internationaal Strafhof onder meer voor de strijdpunten veiligheid, internationale mensenrechten en stabiliteit.

Leg voor het strijdpunt internationale mensenrechten uit of daarin het cultuuruniversalisme of het cultuurrelativisme te herkennen is. Gebruik in je uitleg:

- een uitgangspunt van het cultuuruniversalisme;
- een uitgangspunt van het cultuurrelativisme.

Maximumscore 1 punt

Het juiste antwoord is:

- Een juist antwoord bevat een uitleg dat het cultuuruniversalisme te herkennen is in het strijdpunt internationale mensenrechten, met een uitgangspunt van het cultuuruniversalisme en een uitgangspunt van het cultuurrelativisme.

Voorbeeld van een juist antwoord:

- In het strijdpunt internationale mensenrechten is het cultuuruniversalisme te herkennen. Het Internationaal Strafhof gaat er namelijk van uit dat internationale mensenrechten voor alle culturen in de wereld gelden, wat een uitgangspunt van cultuuruniversalisme is. Het Internationaal Strafhof gaat niet uit van de lokale waarden in de verschillende culturen op de wereld, wat een uitgangspunt is van cultuurrelativisme.

4.5 Overheidsbeleid en standpunten van politieke partijen

-

5. Verandering

5.1 Veranderingsprocessen rationalisering, individualisering en institutionalisering

35. MAW VWO 2021, tijdvak 2, vraag 1

Oefenvraag examen 2021 tijdvak 2 – vraag 1

Inleiding

Op wereldschaal is Nederland een belangrijke exporteur van landbouwproducten, zoals bloemen en zuivel. Nederland importeert ook veel. De landbouwgrond van het Nederlandse voedsel ligt voor ongeveer driekwart in het buitenland.

Na de Tweede Wereldoorlog heeft de Nederlandse overheid de modernisering van de landbouw gestimuleerd voor voedselzekerheid en economische groei. De ontwikkeling van onder meer kunstmest en gespecialiseerde landbouwmachines heeft geleid tot schaalvergroting, intensivering, kostprijsverlaging en groei van internationale handel. De enorme toename van de productiviteit van de Nederlandse landbouw heeft gezorgd voor economische successen, maar ook voor ecologisch zeer belastende landbouw.

In 2018 dringt het Planbureau voor de Leefomgeving (PBL), een adviesorgaan voor de overheid, aan op een overgang naar een toekomstbestendig landbouwsysteem. Het kabinet komt in 2018 met een nieuwe landbouwvisie. Minister Schouten van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit geeft in deze visie aan dat Nederland zal moeten overstappen naar kringlooplandbouw.

Gebruik de inleiding. Leg uit dat in het gebruik van gespecialiseerde landbouwmachines een gerationaliseerde landbouw te herkennen is. Gebruik in je uitleg:

- de omschrijving van het kernconcept rationalisering;
- informatie uit de inleiding waaruit rationalisering blijkt.

Maximumscore 1 punt

Het juiste antwoord is:

- Een juist antwoord bevat een uitleg dat in het gebruik van gespecialiseerde landbouwmachines een gerationaliseerde landbouw te herkennen is, met een toepassing van het kernconcept rationalisering waaruit blijkt dat middelen doelgericht zijn ingezet om zo efficiënt/effectief mogelijke resultaten te bereiken en informatie daarover uit de inleiding.

Voorbeeld van een juist antwoord:

- In een gerationaliseerde landbouw worden middelen zoals gespecialiseerde landbouwmachines doelgericht ingezet om zo efficiënt en effectief mogelijke resultaten te bereiken. In de inleiding staat dat de ontwikkeling van onder meer gespecialiseerde landbouwmachines heeft geleid tot bijvoorbeeld kostprijsverlaging voor economisch

succes. Dus is in het gebruik van gespecialiseerde landbouwmachines een gerationaliseerde landbouw te herkennen.

36. MAW VWO 2024, tijdvak 1, vraag 17

Oefenvraag examen 2024 tijdvak 1 – vraag 17

Inleiding

Nederland kende van 1917 tot 1970 bij de verkiezingen een opkomstplicht. In die periode gingen bijna alle stemgerechtigden naar de stembus. Op niet-stemmen stond een geldboete. In België geldt de opkomstplicht nog steeds.

De Nederlandse regering heeft de opkomstplicht in 1970 afgeschaft. Een reden daarvoor was dat de plicht moeilijk te handhaven was. Een andere reden was dat de regering ervan uitging dat kiesgerechtigden toch wel gingen stemmen. Nog een reden voor afschaffen was dat mensen door de verplichting juist tegenzin kregen om te gaan stemmen. Ruim vijftig jaar na de afschaffing pleiten de Belgische politicus Calvo en politicoloog Otjes voor een herinvoering van de opkomstplicht in Nederland.

Gebruik de inleiding van de opgave. Er zijn verschillende veranderingsprocessen die de moderne samenleving hebben vormgegeven. Twee daarvan zijn democratisering en rationalisering.

Beredeneer bij welk **ander** veranderingsproces een reden van de regering om de opkomstplicht af te schaffen past. Gebruik in je redenering de omschrijving van een kernconcept bij het hoofdconcept verandering en informatie uit de inleiding van de opgave om het gekozen kernconcept te illustreren.

Maximumscore 2 punten

Het juiste antwoord is:

Een juist antwoord bevat:

- individualisering of institutionalisering en informatie uit de inleiding van de opgave over een reden van de regering om het gekozen kernconcept bij het hoofdconcept verandering te illustreren
- een redenering dat de gekozen reden van de regering om de opkomstplicht af te schaffen past bij het gekozen veranderingsproces individualisering of institutionalisering, met een toepassing van de omschrijving van het gekozen kernconcept bij het hoofdconcept verandering

Voorbeeld van een juist antwoord:

- In de inleiding staat als reden voor de regering om de opkomstplicht af te schaffen dat mensen tegenzin kregen om te gaan stemmen door het stemmen verplicht te stellen. Deze reden past bij individualisering,
- omdat de regering rekening houdt met het effect van de verplichting op burgers en daarom aan henzelf de keuze laat of zij gaan stemmen, wat wil zeggen dat hun zelfstandigheid (op het gebied van politieke participatie) vergroot.

Of

- In de inleiding staat als reden van de regering om de opkomstplicht af te schaffen dat verwacht werd dat mensen toch wel gingen stemmen. Deze reden past bij institutionalisering.
- De opkomstplicht, wat een (geformaliseerde) regel is, is volgens de regering namelijk niet meer nodig, omdat stemmen bij verkiezingen inmiddels een gewoonte is, dat wil zeggen dat het gedrag van mensen (informeel) gereguleerd is.

5.2 Veranderingsprocessen staatsvorming, democratisering en globalisering

37. MAW VWO pilot 2019, tijdvak 2, vraag 7

Oefenvraag pilot examen 2019 tijdvak 2 – vraag 7

Tekst 1: Leven in Surinaamse goudvelden

In de goudvelden wonen en werken mensen uit verschillende culturen samen. Ver van de normen en regels uit de dorpen en de stad ontstaat er een nieuwe maatschappelijke orde met nieuwe wetten en gedragscodes, die door de jaren heen tot stand gekomen zijn. Deze nieuwe, ongeschreven regels worden zelden in twijfel getrokken en zorgen er juist voor dat conflicten over grond en andere middelen tot een minimum beperkt blijven.

Er zijn veel voorbeelden van ongeschreven regels waar iedereen zich aan houdt. [Bepaalde] goudzoekers betalen bijvoorbeeld 10 procent van hun opbrengsten aan de lokale grondbezitter (...), hoewel geen enkele wettelijke regeling hen verplicht dit te doen. (...) Hoewel de politie en andere autoriteiten in het bos grotendeels afwezig zijn, worden deze informele wetten zelden geschonden.

[Econoom] De Soto spreekt in deze context van de 'goudzoekerswet' (2000). De Soto stelt dat informele eigendoms wetten, die binnen een sociale groep ontstaan doordat men beperkte hulpbronnen moet delen, vaak zeer efficiënt zijn in het maximaliseren van (economische) voordelen en het minimaliseren van conflict. Om economische groei te stimuleren moet de nationale wetgeving bestaande informele wetten incorporeren (...).

naar: CEDLA, 2009

Gebruik tekst 1.

Staten zijn voortdurend in ontwikkeling. De politieke macht van staten verandert door bepaalde processen, zoals formalisering. Leg uit dat formalisering van de goudzoekerswet kan bijdragen aan verdere staatsvorming van Suriname. Gebruik in je uitleg:

- een omschrijving van het begrip formalisering;
- een voorbeeld uit tekst 1 van formalisering;
- de omschrijving van het kernconcept staatsvorming.

Maximumscore 2 punten

Het juiste antwoord is:

Een juist antwoord bevat:

- Een toepassing van het begrip formalisering en daarvan een voorbeeld uit tekst 1.
- Een uitleg dat formalisering van de goudzoekerswet kan bijdragen aan verdere staatsvorming van Suriname, met een toepassing van het kernconcept staatsvorming.

Voorbeeld van een juist antwoord:

- Wanneer de goudzoekerswet geïncorporeerd wordt in de nationale wetgeving is er sprake van formalisering. Formalisering is namelijk het omzetten van informele rechten en plichten, zoals de goudzoekerswet, in formele wetten.
- Het vastleggen van informele rechten en plichten in formele wetten draagt bij aan de uitbreiding van het complex van nationale wetten en regels / aan de institutionalisering van de politieke macht van de staat Suriname, en dus aan verdere staatsvorming van Suriname.

38. MAW VWO 2023, tijdvak 1, vraag 1

Oefenvraag examen 2023 tijdvak 1 – vraag 1

Tekst 1: De K-pop revolutie

In de afgelopen 30 jaar is Korea zijn popmuziek op grote schaal gaan exporteren. De Koreaanse media kregen aan het eind van de jaren 1980 meer autonomie, wat samen viel met de democratisering van het land. 1992 markeerde een keerpunt in de opkomst van moderne K-pop, die hedendaagse hiphop-elementen overnam. K-pop blijft herkenbaar door haar gechoreografeerde dansjes en de gelikte popproducties. (...)

Fans werden aangemoedigd om die zangers te 'promoten' die zich als 'idolen' ontpopten. Ze verenigden zich als fans van een bepaalde band of solo-idoel, en voerden campagne voor hun idolen – ze verschenen bij publieke optredens in de kleuren die bij het fandom horen, klaar om hun liefde voor hun idolen te showen en de populariteit van hun idolen te vergroten. Deze publieke steunbetuigingen waren belangrijk in

de Koreaanse mediawereld: idolen met goed georganiseerde fandoms kregen meer aandacht door het support. (...) De fans konden druk uitoefenen op agentschappen om het uitbrengen van nieuwe muziek van hun geliefde idolen te financieren of om ervoor te zorgen dat hun idolen wat minder uitputtende schema's zouden krijgen voor repetities en optredens. En dit zorgde uiteraard weer voor de verkoop van cassettebandjes en cd's. Succes gaf fans steeds meer macht om de carrières van idolen te beïnvloeden (...).

Bron: The Washington Post, 2020

Inleiding

K-pop is een muziekstroming waarvan de oorsprong in Zuid-Korea ligt. Fans van deze popmuziek organiseren zich in zogenaamde fandoms. Sociaalwetenschappelijk onderzoekers naar fandoms maken een onderscheid tussen klassieke fans en fandoms. Klassieke fans zijn voornamelijk passieve consumenten van een populaire cultuur. Fandoms daarentegen zijn groepen fans met een meer activistische houding. Deze opgave gaat over de fandoms van K-popbands en hun activisme.

Gebruik tekst 1.

Leg uit dat in de ontwikkeling van de muziekindustrie van K-pop globalisering te herkennen is. Gebruik in je uitleg de omschrijving van het kernconcept globalisering en **twee** voorbeelden uit tekst 1 om globalisering te illustreren.

Maximumscore 2 punten

Het juiste antwoord is:

Een juist antwoord bevat:

- Een toepassing van een proces over zeer grote afstanden/landsgrenzen uit de omschrijving van het kernconcept globalisering.
- Een uitleg dat in de muziekindustrie van K-pop globalisering te herkennen is, met een toepassing van uitbreiding/intensivering van contacten/afhankelijkheden uit de omschrijving van het kernconcept globalisering.

Opmerking Alleen scorepunten toekennen wanneer per toepassing een voorbeeld uit tekst 1 is gebruikt of wanneer bij een van beide toepassingen twee voorbeelden uit tekst 1 zijn gebruikt.

Voorbeeld van een juist antwoord:

- Volgens tekst 1 is Korea zijn popmuziek de afgelopen dertig jaar op grote schaal gaan exporteren, dat wil zeggen dat de ontwikkeling van de muziekindustrie van K-pop heeft plaatsgevonden over landsgrenzen heen.
- De moderne K-pop nam hedendaagse hiphop-elementen over, wat een uitbreiding van afhankelijkheden, namelijk van cultuurelementen, over zeer grote afstanden laat zien. Dus is in de ontwikkeling van de muziekindustrie van K-pop globalisering te herkennen.

5.3 Effecten van veranderingen binnen een specifieke context op andere maatschappelijke vraagstukken

39. MAW VWO 2025, tijdvak 2, vraag 8

Oefenvraag examen 2025 tijdvak 2 – vraag 8

Sociale media zijn een onderdeel van moderne sociale netwerken. Een kenmerk van bindingen in moderne sociale netwerken is de grote geografische afstand waarover deze bindingen zich kunnen uitstrekken.

Leg met een **eigen** voorbeeld uit welk **ander** kenmerk van bindingen in moderne sociale netwerken te herkennen is in het gebruik van sociale media. Gebruik in je uitleg een kenmerk van bindingen in moderne sociale netwerken.

Maximumscore 2 punten

Het juiste antwoord is:

Een juist antwoord bevat:

- zelfgekozen / lossier / flexibeler / veranderlijker / grootschaliger als kenmerk van bindingen in moderne sociale netwerken
- een uitleg dat het gekozen kenmerk van bindingen in moderne sociale netwerken te herkennen is in het gebruik van sociale media, met een toepassing van het gekozen kenmerk en een eigen voorbeeld

voorbeeld van een juist antwoord:

- In het gebruik van sociale media is de veranderlijkheid van bindingen in moderne sociale netwerken te herkennen.
- Mensen gebruiken sociale media onder meer om deel te kunnen nemen aan sociale-mediagroepen. In sociale-mediagroepen zitten bijvoorbeeld mensen met interesses die zij op dat moment met elkaar delen. Als zij die interesses niet meer hebben, stappen zij makkelijk weer uit die sociale-mediagroep.

40. MAW VWO pilot 2016, tijdvak 1, vraag 19

Oefenvraag pilot examen 2016 tijdvak 1 – vraag 19

Tekst 8: Interview met historicus Han van der Horst over zijn nieuwe boek 'De mooiste jaren van Nederland, 1950-2000'

Interviewer:

Er is op dit moment veel belangstelling voor vaderlandse geschiedenis en speciaal voor "onze hoogtepunten" zoals de Gouden Eeuw. Waar komt die belangstelling vandaan? Of is het puur toeval?

Han van der Horst:

"Dat heeft volgens mij te maken met de onzekerheid der tijden. We hebben met zijn allen lang gedacht dat we het hier in Nederland met zijn allen goed voor elkaar hadden. In de ogen van veel Nederlanders valt dat de laatste tijd behoorlijk tegen. Veel van wat vertrouwd was, staat onder druk. Iedereen kent het rijtje wel: multiculturele samenleving, internet, ICT, (...). Je ziet overal ter wereld hoe mensen dan houvast proberen te vinden in de vaderlandse geschiedenis. Volgens mij is dat een gevolg van globalisering."

Naar: www.geschiedenis.nl, 18 september 2013

Lees tekst 8.

De historicus Han van der Horst opperde een samenhang tussen het proces van globalisering enerzijds en toenemende belangstelling voor Nederlandse geschiedenis anderzijds. Deze samenhang is een illustratie van een van de paradoxen van modernisering: generalisering versus pluralisering.

- Geef een beschrijving van de paradox generalisering versus pluralisering.
- Leg uit dat de samenhang tussen het proces van globalisering en belangstelling voor Nederlandse geschiedenis een illustratie is van deze paradox.

Maximumscore 3 punten

Het juiste antwoord is:

Een juist antwoord bevat:

- Een beschrijving van wat met de paradox generalisering.
- Versus pluralisering wordt bedoeld.
- Toepassing van deze paradox op de samenhang tussen het proces van globalisering en belangstelling voor Nederlandse geschiedenis.

Voorbeeld van een juist antwoord:

- Met generalisering wordt het proces bedoeld waarin de wereld van sterk van elkaar verschillende culturen langzamerhand plaatsmaakt voor een universele cultuur.

- De massaliteit en vervlakking van deze mondiale (media)cultuur heeft echter geleid tot de behoefte van groepen mensen om in hun eigen vertrouwde leefomgeving een nieuwe, eigen cultuur te creëren. Het tot stand komen van al deze van elkaar verschillende (kleinschalige) culturen wordt pluralisering genoemd.
- Door globaliseringsprocessen – de ontwikkeling naar een universele cultuur (generalisering) – (versterkt via ICT, internet en de media) ontstaat in Nederland behoefte om Nederland als natie te zien met een eigen culturele identiteit en geschiedenis. Onder bepaalde groepen burgers worden trots op het vaderland en lotsverbondenheid belangrijke waarden in een geglobaliseerde wereld. De behoefte en belangstelling voor Nederlandse cultuur en geschiedenis kan als een uiting van pluralisering gezien worden.

5.4 Standpunten van aanhangers van politieke stromingen over vraagstukken die samenhangen met veranderingsprocessen

-

